

การจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์
สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

Management of a Group Dynamic Activities Program to Enhance Human
Relations for Elementary School Students

โสภิตา เถนว่อง¹ และ จินตนา สรายุทธพิทักษ์²

Sophita Thenwong¹ and Jintana Sarayuthpitak²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลของการจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีมนุษยสัมพันธ์ระดับปานกลาง จำนวน 46 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลองที่ได้ใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ จำนวน 23 คน และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ใช้โปรแกรมฯ จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดการมีมนุษยสัมพันธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า 1) ค่าเฉลี่ยคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง หลังการทดลองเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ / มนุษยสัมพันธ์

Article Info: Received 29 May 2015; Received in revised form 10 January 2019; Accepted 22 April, 2019

¹ นิสิตมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล: zazachung@gmail.com

Graduate student in Curriculum and Instruction Division, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education,
Chulalongkorn University Email: zazachung@gmail.com

² อาจารย์ประจำ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร อีเมล: jintana.s@chula.ac.th
Lecturer in Curriculum and Instruction, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education,
Chulalongkorn University Email: jintana.s@chula.ac.th

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้ได้รับทุนวิจัยจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”

Abstract

This quasi-experimental research aimed to study the effects of the management of a group dynamic activities program to enhance human relation for elementary school students. The samples consisted of 46 elementary school students divided into two groups with 23 students in the experimental group receiving the group dynamic activities program to enhance human relation for 8 weeks and 23 students in the control group not receiving the group dynamic activities program to enhance human relation. The research tool was the human relations test. Data were analyzed by using means, standard deviations, and t-test.

The research findings were as follows: 1) the mean scores of human relations of the experimental group after receiving the group dynamic activities program were significantly higher than before at a .05 level. 2) The mean scores of human relations of the experimental group after received the group dynamic activities program were significantly higher than the control group at a .05 level.

KEYWORDS: GROUP DYNAMIC ACTIVITIES PROGRAM / HUMAN RELATION

บทนำ

การสร้างมนุษยสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใด ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของ มนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคของความสัมพันธ์ของกลุ่ม แล้วดำเนินการสร้างเสริมพัฒนาและปรับปรุงปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้น ให้เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อมนุษยสัมพันธ์ที่ดี องค์ประกอบของมนุษย์สัมพันธ์มี 3 ประการ ได้แก่ 1) ความเข้าใจตนเอง หมายถึง ความเข้าใจในความต้องการของตนเอง การรู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตน การรู้จักจุดที่ต้องปรับปรุงพัฒนา 2) ความเข้าใจบุคคลอื่น หมายถึง การที่บุคคลรู้จักความต้องการ หรือปัญหาของบุคคลอื่น บุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลนั้น ๆ และธรรมชาติของคน 3) ต้องยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่น ความแตกต่างของบุคคล หมายถึง ลักษณะที่ทำให้คนแต่ละคนไม่เหมือนกันซึ่งแต่ละคนย่อมมีความคิด จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ เจตคติ ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน สิ่งที่ทำให้มนุษย์เราแตกต่างกันไม่เหมือนกันมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน ได้แก่ รูปร่างหน้าตา (Appearance) อารมณ์ (Emotion) นิสัย (Habit) เจตคติ (Attitude) พฤติกรรม

(Behavior) ความถนัด (Aptitude) ความสามารถ (Ability) สุขภาพ (Health) รสนิยม (Taste) และสังคม (Social) ความแตกต่างจากสาเหตุดังกล่าวเป็นสาเหตุให้มนุษย์ขัดแย้งกัน ไม่สามารถเข้ากันหรือสัมพันธ์กันได้ เมื่อขาดความรู้ความเข้าใจ ก็เกิดการดูหมิ่นเหยียดหยาม ไม่เคารพสิทธิ ไม่ให้เกียรติ ไม่เคารพนับถือในความแตกต่างกัน แต่ถ้าหากบุคคลเข้าใจในเรื่องเหล่านี้แล้ว ความขัดแย้งก็จะลดน้อยลง หรือสามารถขจัดออกไปได้ ความสัมพันธ์กับผู้อื่นก็จะดีขึ้น (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2531; วิจิตร อาวะกุล, 2542; อำนวย แสงสว่าง, 2544)

เมื่อพิจารณาพัฒนาการของวัยรุ่นตอนต้นมีอายุระหว่าง 10-13 ปี บุคคลที่เด็กพบเจอ และมีปฏิสัมพันธ์บ่อยที่สุด คือ ครูและกลุ่มเพื่อน โดยธรรมชาติของเด็กวัยนี้ มีพฤติกรรมที่ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มในวัยเดียวกัน มีอิสระในการเลือกเพื่อนที่ชอบและสนใจในสิ่งที่คล้าย ๆ กัน ไม่ชอบการอยู่คนเดียวหรือเล่นคนเดียว กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อเด็กวัยนี้มาก วัยรุ่นตอนต้นเป็นวัยที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม หากมีการปรับตัวที่ดี จะไม่มีผลกระทบต่อการศึกษา การงาน หรือด้านสังคม ในกรณีที่มีปัญหารุนแรงจนส่งผลกระทบต่อด้านต่าง ๆ ที่เรียกได้ว่าเป็นปัญหาในการปรับตัว พบได้คิดเป็น ร้อยละ 10 - 15 ของวัยรุ่นทั่วไป ฉะนั้นมนุษย์สัมพันธ์จึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการอยู่รวมกันเองของมนุษย์อย่างสันติสุข (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2531; พัทธวิมล แสงเรือง และ รัตโนทัย พลับรู้งการ, 2555; สุริยเดว ทรีปาตี, 2556)

ผลการสำรวจของกรมสุขภาพจิต เรื่อง ความเข้มแข็งด้านจิตใจของเด็กอายุระหว่าง 10-13 ปี ซึ่งเป็นเด็กระดับประถมศึกษา จำนวน 1,732 คน ใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการดูแลช่วยเหลือเด็กไทยที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ และการดูแลช่วยเหลือโดยใช้แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนคัดกรองเด็กกลุ่มเสี่ยง พบว่า เด็กไทยมีปัจจัยความเข้มแข็งด้านจิตใจตัวเองสูง แต่ขาดปัจจัยเสริมทั้งด้านครอบครัว โรงเรียน และชุมชน จึงต้องการให้ผู้ใหญ่รับฟังความคิดเห็นและเลี้ยงดูเด็กอย่างมีเหตุผล และพบว่า เด็กวัยนี้มีปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจใน 4 อันดับแรก ได้แก่ ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนมากที่สุด ร้อยละ 73.9 ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว ร้อยละ 29.6 ปัญหาสมาธิสั้น อยู่ไม่นิ่ง ร้อยละ 27.8 และปัญหาด้านอารมณ์ ร้อยละ 13.9 และพบว่า ปัจจัยที่เด็กประเมินว่าช่วยเสริมความเข้มแข็งด้านจิตใจมากที่สุด คือ การสนับสนุนจากครอบครัว แต่เมื่อประเมินในสิ่งที่เด็กคิดว่ามีน้อยและ

ต้องการได้รับมากขึ้นใน 5 อันดับแรก ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในสิ่งที่ตัวเองต้องการทั้งในบ้านและชุมชน การมีกิจกรรมสันทนาการนอกหลักสูตร 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมทางศาสนาหรือสาธารณะ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และการที่ครอบครัวมีระเบียบกฎเกณฑ์และมีเหตุผล นอกจากนี้ ดลจรัส ทิพย์มโนสิงห์ และ รัตโนทัย พลับฐ์การ (2555) ได้ทำการศึกษาปัญหาทางพฤติกรรมเด็กวัยเรียน อายุ 10 - 12 ปี โดยใช้แบบคัดกรองสอบถามพฤติกรรมจากเด็กในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครแห่งหนึ่ง พบว่า ปัญหาที่นำไปสู่ปัญหาทางอารมณ์อีกหลายประการ คือ การถูกเพื่อนปฏิเสธในวัยเด็ก เพราะทำให้เด็กรู้สึกไม่พอใจในตนเองและสังคม ส่งผลให้เด็กไม่เห็นคุณค่าของตนเอง มีภาวะเครียด รู้สึกโดดเดี่ยว และซึมเศร้าร่วมด้วย ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนจึงเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งสำหรับเด็กวัยนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2553; ปณิตพัฒน์ จันทร์สว่าง, 2553)

เมื่อวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว ตัวชี้วัดที่ 3 ระบุพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวและกลุ่มเพื่อน และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัวตัวชี้วัดที่ 1 อธิบายความสำคัญของการสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ และความสำคัญของการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นเพียง 1 - 2 คาบในเวลาเรียนตามปกติไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับบุคคลอื่นโดยเฉพาะบุคคลในครอบครัวหรือความขัดแย้งกับเพื่อน ด้วยการฝึกสร้างเสริม มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีได้ การจัดโปรแกรมกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้แก่ นักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมสร้างเสริมมนุษย์สัมพันธ์จึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนควรพิจารณาเพื่อให้ นักเรียนสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวคิดการจัดโปรแกรมโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษย์สัมพันธ์ให้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา นั้นว่ามีความเหมาะสมอย่างยิ่ง เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีจุดเน้นสำคัญในการสร้างเสริมมนุษย์สัมพันธ์ ได้แก่ 1) ความใจกว้าง คือ ลักษณะนิสัยของบุคคลที่แสดงออกมาเพื่อพร้อมรับความคิดใหม่ ๆ มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา รับฟังความคิดเห็นที่ต่างจากตนหรือคำวิพากษ์

วิจารณ์ที่เกี่ยวกับตน ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่นที่ไม่ได้เจตนา 2) การติดต่อสื่อสาร คือ ลักษณะนิสัยของบุคคลที่มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น โดยใช้ความสามารถในการพูด การกระทำ หรือการสื่อความหมายให้ผู้อื่นมีความเห็นสอดคล้องกัน และเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน 3) ความเห็นอกเห็นใจ คือ ลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้ที่มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความสนใจในปัญหาและความต้องการของผู้อื่น 4) ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะนิสัยของบุคคลที่แสดงออกมาโดยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอดทน มีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน เอาใจใส่และขยันขันแข็งต่อภาระหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย ใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงาน มีความตรงต่อเวลา 5) การควบคุมตนเอง หมายถึง ลักษณะนิสัยของบุคคลที่มีอารมณ์คงที่สม่ำเสมอ ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ใจคอหนักแน่น ไม่หวั่นไหวเมื่อเผชิญปัญหา ไม่โกรธง่าย ถ้าทำผิดก็ยอมรับผิด ไม่ถือตัวเองเป็นใหญ่ และแนวคิดการจัดโปรแกรมโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ยังสัมพันธ์กับแนวความคิดพื้นฐาน เรื่องลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งมี 4 ประการ คือ 1) บุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน (Individual difference) คือ ความแตกต่างกันของแต่ละบุคคลทั้งทางด้านวัฒนธรรม ความคิด สิ่งแวดล้อม พันธุกรรม สติปัญญา อารมณ์ อุดมคติ นิสัยใจคอ รวมทั้งการศึกษาที่มีมาตลอดชีวิต เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีแตกต่างกันทั้งสิ้น 2) การพิจารณาศึกษาบุคคลต้องดูทั้งหมด ในฐานะที่เป็นบุคคลคนหนึ่ง (Whole person) ในแต่ละบุคคลจะมีลักษณะหลาย ๆ อย่างในตัวของตัวเอง ทั้งเรื่องทางกายภาพ ทางจิตใจ การงาน เรื่องส่วนตัว ประสบการณ์ความรู้ ทักษะ ฯลฯ แต่ละเรื่องเป็นเรื่องเดียวกัน มีผลกระทบถึงกัน รวมเป็นตัวของเขาเองทั้งหมด 3) พฤติกรรมของบุคคลนั้นต้องมีสาเหตุ (Caused behavior) การเรียนรู้ถึงสาเหตุของพฤติกรรมเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเป็นเรื่องของความต้องการ ทั้งทางร่างกายและจิตใจของบุคคล 4) ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (Human dignity) มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่มีสมอง มีความคิด วัฒนธรรม มีสามัญสำนึก ดังนั้นการติดต่อสัมพันธ์กัน จึงต้องมีความเคารพ และตระหนักในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2531; วิจิตร อวาระกุล, 2542; อัมพร แต่เกษม, 2539)

สภาพปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ของเด็กอายุระหว่าง 10–13 ปี ซึ่งเป็นเด็กระดับประถมศึกษาในกลุ่มที่ต้องการการสนับสนุนด้านทักษะทางสังคม การจัดโปรแกรมกิจกรรมนอกเวลาเรียนให้แก่เด็กที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์

จึงเป็นแนวทางที่น่าจะเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนในการลดปัญหาพฤติกรรมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ
บุคลิกภาพ ปัญหาทางจิตใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กในอนาคตได้ ผู้วิจัยจึงสนใจ
ศึกษาผลการจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์สำหรับนักเรียน
ระดับชั้นประถมศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลของการจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์
ของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดย

1. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ก่อนและหลังการทดลองของ
นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์
สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์หลังการทดลองระหว่างนักเรียน
กลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม

วิธีการวิจัย

ขั้นที่ 1 การเตรียมการทดลอง

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาเอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระ
การเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และศึกษาเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัด
มนุษยสัมพันธ์ โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ และพัฒนาการ
ของวัยรุ่นตอนต้น

1.2 การกำหนดประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2557 โรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน
658,140 คน

ตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4–6 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีมนุษยสัมพันธ์ระดับปานกลาง จำนวน 46 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม จำนวน 23 คน กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม จำนวน 23 คน โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.2.1 การเลือกโรงเรียน ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหาร และครู อาจารย์ให้ความร่วมมือในการทดลองโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์

1.2.2 การจัดนักเรียนเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดำเนินการ ดังนี้

1) รับสมัครนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์

2) ใช้แบบวัดการมีมนุษยสัมพันธ์เพื่อคัดนักเรียนที่มีคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ระดับปานกลาง 46 คน

3) นำนักเรียนที่มีคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ในระดับปานกลาง 46 คน มาสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลากได้นักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 23 คน และนักเรียนกลุ่มควบคุมจำนวน 23 คน

1.3 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง คือ โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษารูปแบบโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) วิเคราะห์กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่สร้างเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์จากจำนวน 30 กิจกรรม พบว่ากิจกรรม 1) แรกเราพบกัน 2) ชีวิตของฉัน 3) สะท้อนตนเอง 4) สิ่งของที่เข้ากันได้ 5) เป้ายังถูบแปลงร่าง 6) เลือกสัตว์ทายนิสัย 7) รักยาวให้บัน รักสั้น

ให้ต่อ 8) ตกปลาเก็บแด้ม 9) คู่หูซู่ซ่า 10) ภารกิจที่ต้องทำ 11) บ้าใบ้ 12) หอคอยกระดาศ 13) โขศมากับแป้ง 14) เรื่องราวความรู้สึก 15) น้ำใจงาม 16) ข้อความที่ฉันได้มา 17) คำลุ่ม 18) ต่อกภาพเล่าเรื่อง 19) จินตนาการสุดล้ำ 20) จิตรกรผู้สร้างสรรค์ 21) วิศวกรก่อสร้าง 22) ร้อยดาว 23) เพราะเราคู่กัน 24) ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก มีคุณค่าสอดคล้องกับการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์

3) ดำเนินการสร้างโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ใช้เวลาในการดำเนินโปรแกรม 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ วันละ 60 นาที

4) นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพิจารณาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

5) นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาสุศึกษา หรือ พลศึกษา หรือ สาขาที่เกี่ยวข้อง ตรวจพิจารณาความตรงตามจุดประสงค์และความเหมาะสมของกิจกรรมในโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.93

6) แก้ไขปรับปรุงโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ให้มีความสมบูรณ์ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

7) นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกับโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง เป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อดูความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมและเวลาที่ใช้ นำมาปรับปรุงโปรแกรมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้จริง

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	คุณลักษณะของมนุษยสัมพันธ์				
	ความใจกว้าง	การติดต่อสื่อสาร	ความเห็นอกเห็นใจ	ความรับผิดชอบ	การควบคุมตนเอง
แรกเราพบกัน	✓		✓		
ชีวิตของฉัน	✓		✓		
สะท้อนตนเอง			✓		✓
สิ่งของที่เข้ากันได้	✓	✓			✓
เป่ายิงอุบลแปลงร่าง		✓		✓	
เลือกสัตว์ทายนิสัย			✓		✓
รักษาวาให้บัน รักสั้นให้ต่อ	✓	✓			
ตกปลาเก็บแต้ม			✓	✓	
คู่หูซูซ่า				✓	✓
ภารกิจที่ต้องทำ		✓		✓	
บ้าใบ้		✓		✓	
หอคอยกระดาษ	✓			✓	
โศกมากับแบ่ง				✓	✓
เรื่องราวความรู้สึก			✓		✓
น้ำใจงาม	✓		✓		
ข้อความที่ฉันได้มา		✓			
คำมุ่มโต๊ะ	✓		✓		
ต่อภาพเล่าเรื่อง	✓	✓		✓	
จินตนาการสุดล้ำ		✓		✓	
จิตรกรผู้สร้างสรรค์			✓		✓
วิศวกรก่อสร้าง				✓	✓
ร้อยดาว	✓	✓			
เพราะเราคู่กัน	✓	✓			✓
ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก			✓		✓

1.3.2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1) แบบวัดการมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นแบบมาตราประเมินค่า 3 ระดับ จำนวน 35 ข้อ คะแนนรวม 105 คะแนน กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อความทางบวก

เป็นประจำ	ให้	3	คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้	1	คะแนน

ข้อความทางลบ

เป็นประจำ	ให้	1	คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้	3	คะแนน

เกณฑ์การตัดสินระดับการมีมนุษยสัมพันธ์ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน 0–35 มีระดับการมีมนุษยสัมพันธ์น้อย

คะแนน 36–70 มีระดับการมีมนุษยสัมพันธ์ปานกลาง

คะแนน 71–105 มีระดับการมีมนุษยสัมพันธ์มาก

2) นำแบบวัดการมีมนุษยสัมพันธ์ไปหาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.81 และนำไปทดลองใช้กับนักเรียน จำนวน 25 คน ที่มีความใกล้เคียงกับตัวอย่างแต่มีใช้ตัวอย่าง จากนั้นนำมาหาค่า Cronbach Alpha Coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83

ขั้นที่ 2 การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การกำหนดแบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง แบบ 2 กลุ่ม มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ดังตาราง 2

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	การวัดก่อนการทดลอง		การวัดหลังการทดลอง
E	O ₁	X	O ₂
C	O ₃		O ₄

E = กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์

C = กลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์

O1 O3 = ค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ที่วัดได้ก่อนการทดลอง

O2 O4 = ค่าเฉลี่ยของการมีมนุษยสัมพันธ์ที่วัดได้หลังการทดลอง

X = โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์

2.2 การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 ผู้วิจัยดำเนินการก่อนการทดลองจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ดังนี้

1) ทดสอบการมีมนุษยสัมพันธ์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยแบบวัดการมีมนุษยสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้น

2) นำผลการวัดมีมนุษยสัมพันธ์ของทั้ง 2 กลุ่ม มาเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ด้วยการทดสอบค่าที (t-test)

2.3.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ ให้กับนักเรียนกลุ่มทดลอง เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1 ชั่วโมง

2.3.3 นักเรียนบันทึกพฤติกรรมของตนเองที่ทำให้เกิดปัญหาของนักเรียนแต่ละคน และนำปัญหามาพูดคุยให้คำปรึกษาพร้อมทั้งมีการเสริมแรง

2.3.4 การดำเนินการหลังการทดลอง โดยใช้แบบวัดการมีมนุษยสัมพันธ์ฉบับเดียวกันกับก่อนการทดลอง กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คอมพิวเตอร์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์โดย

การทดสอบค่าที (t-test) ดังนี้

3.1.1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ ก่อนและหลัง การทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองและของนักเรียนกลุ่มควบคุมโดยการทดสอบค่าที (Paired samples t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3.1.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ หลังการทดลอง ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม โดยการทดสอบค่าที (Independent samples t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์หลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์เพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 83.17$) ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มควบคุมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 67.43$) (ตาราง 3)

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์หลังการทดลองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับนักเรียนกลุ่มควบคุม

	n	หลังการทดลอง			
		\bar{X}	SD	t	p
กลุ่มทดลอง	23	83.17	9.13	8.18	0.00*
กลุ่มควบคุม	23	67.43	1.38		

* $p < .05$

2. ค่าเฉลี่ยคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ ก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 4)

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มควบคุมในแต่ละด้าน

	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	p
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ด้านความใจกว้าง	2.04	0.52	2.06	0.52	-1.00	0.33
ด้านการติดต่อสื่อสาร	1.90	0.56	1.93	0.61	-1.31	0.20
ด้านความเห็นอกเห็นใจ	2.01	0.56	1.96	0.56	1.32	0.20
ด้านความรับผิดชอบ	1.96	0.63	1.98	0.66	-0.42	0.68
ด้านการควบคุมตนเอง	1.68	0.59	1.71	0.56	-0.93	0.37
เฉลี่ย	1.92	0.57	1.93	0.58	-0.89	0.38

3. ค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ หลังการทดลองเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์ก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง ในแต่ละด้าน

	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	p
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ด้านความใจกว้าง	2.09	0.56	2.38	0.65	-4.62	0.00*
ด้านการติดต่อสื่อสาร	1.90	0.64	2.34	0.60	-5.12	0.00*
ด้านความเห็นอกเห็นใจ	2.07	0.54	2.40	0.69	-3.97	0.01*
ด้านความรับผิดชอบ	1.96	0.66	2.40	0.59	-4.60	0.00*
ด้านการควบคุมตนเอง	1.66	0.62	2.37	0.70	-5.51	0.00*
เฉลี่ย	1.94	0.60	2.38	0.65	-8.29	0.00*

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาประกอบด้วยกิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะสัมพันธ์ภาพได้เป็นอย่างดี

หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์สูงขึ้น โดยเปลี่ยนระดับจากปานกลาง ($\bar{X} = 67.43$) เป็น มาก ($\bar{X} = 83.17$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมที่ออกแบบในโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ฯ สามารถเสริมสร้างทักษะทางสังคมโดยเฉพาะการสร้างเพื่อนให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี รายละเอียดเป็นดังนี้

1) กิจกรรมรับรู้ข้อมูล ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ได้แก่ กิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์และทำความเข้าใจ กิจกรรมรู้จักมนุษยสัมพันธ์ ผู้วิจัยให้ความรู้ในเรื่องความสำคัญของมนุษยสัมพันธ์ คุณลักษณะของมนุษยสัมพันธ์ ตัวอย่างปัญหาที่เกิดจากการขาดมนุษยสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้อธิบายถึงคุณลักษณะของมนุษยสัมพันธ์ ปัญหาที่เกิดจากการขาดมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งพบว่า กิจกรรมรับรู้ข้อมูลนี้ก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะใ้มน้ำวและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้ที่ถูกต้องเอาใจใส่ในการกระทำหรือการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สังเกตได้จากการสอบถามในขณะที่ให้ข้อมูลในชั้นเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าการกระทำหรือปฏิบัติพฤติกรรมบางอย่างเป็นพฤติกรรมที่ขาดมนุษยสัมพันธ์ เมื่อผู้วิจัยให้ข้อมูลที่ถูกต้องด้านพฤติกรรมทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมที่ถูกต้อง ส่งผลให้มนุษยสัมพันธ์เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ กลุ่มจิตวิทยาเกสทอลท์ (2012) กล่าวว่า ความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ คือ มนุษย์ที่สมบูรณ์ประกอบขึ้นด้วยส่วนต่าง ๆ ที่ทำงานประสานกัน คือ ร่างกาย ความคิด ความรู้สึก การรับรู้ ซึ่งส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องเข้าใจในลักษณะที่สมบูรณ์เป็นตัวบุคคล ซึ่งมนุษย์จะมีศักยภาพที่จะรับรู้ สัมผัสในตัวเองได้เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ของตัวเอง สามารถตัดสินใจได้ เพราะเกิดการรับรู้ และไม่สามารถนำตนเองกลับไปสู่อุดดีหรืออนาคตได้ สามารถรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ในสภาวะปัจจุบันเท่านั้น

2) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีกันในกลุ่ม ก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันเป็นทีม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ช่วยให้บุคคลได้มีการแสดงออกฝึกการอยู่ร่วมกัน ลดความเห็นแก่ตัว ช่วยให้มีความเห็นที่สอดคล้องกัน มีความเข้าใจเห็นใจกัน ซึ่งคุณค่าที่ได้จะมากน้อยแตกต่างกันไปตามลักษณะของการทำกิจกรรม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์

กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะของมนุษยสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ด้านความใจกว้าง ได้แก่ กิจกรรมแรกเราพบกัน ชีวิตของฉัน และคลำมูมโตะ 2) ด้านการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ กิจกรรมร้อยดาว และบ่าใบ้ 3) ด้านความเห็นอกเห็นใจ ได้แก่ กิจกรรมเลือกสัตว์ทายนิสัย และน้ำใจงาม 4) ด้านความรับผิดชอบ ได้แก่ กิจกรรมคู่หูชูซ่า ภารกิจที่ต้องทำ และเป่ายางฉุบแปลงร่าง 5) ด้านการควบคุมตนเอง ได้แก่ กิจกรรมวิศวกรก่อสร้าง และถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ดังกล่าวส่งผลให้มนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรธัมม์ คังคา, พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์, และ รังสรรค์ โฉมยา (2552) ที่ได้ศึกษาผลของผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการตระหนักรู้ทางสังคมของนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่พักในหอพักมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีการตระหนักรู้ทางสังคม โดยรวมหลังจากที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) กิจกรรมประเมินตนเอง เป็นกิจกรรมที่นักเรียนจะได้บันทึกพฤติกรรมของตนเองในแต่ละสัปดาห์ว่าตนเองมีมนุษยสัมพันธ์ มากน้อยเพียงใด โดยนักเรียนจะประเมินตนเองสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง ใช้เวลาประมาณ 15 นาที จากข้อมูลที่ได้จากการอ่านสมุดบันทึกการประเมินตนเองของนักเรียนทำให้ ผู้วิจัยได้ทราบสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากการขาดมนุษยสัมพันธ์และหาวิธีในการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ให้กับนักเรียนแต่ละคนได้ หลังการทดลอง 8 สัปดาห์ พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีมนุษยสัมพันธ์เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีจิตสังคมน Bergin and Bergin (2012) กล่าวว่า การประเมินตนเองของเด็กเป็นการประเมินตนเอง ที่ช่วยให้เห็นแนวคิดของเด็กที่เป็นจริง มีทักษะการเปรียบเทียบทางสังคมช่วยให้เราบอกเราเกี่ยวกับความสามารถของตัวเองได้ ส่งผลให้ได้ผลการประเมินตามสภาพจริงที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล

4) กิจกรรมให้คำปรึกษาและเสริมแรง เป็นกิจกรรมที่ดำเนินควบคู่ไปกับกิจกรรมประเมินตนเอง เมื่อผู้วิจัยทราบถึงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดปัญหาของนักเรียนแต่ละคน ก็จะนำปัญหามาพูดคุยให้คำปรึกษาพร้อมทั้งมีการเสริมแรง เช่น คำชมเชย หรือของรางวัลจากการให้คำปรึกษาและเสริมแรงนั้น พบว่า นักเรียนกล้าที่จะพูดคุยกับผู้วิจัย ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้งการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์

เพิ่มขึ้น โดยกล้าที่จะแสดงออกได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Barron (1992) ได้ศึกษาเรื่อง การร่วมมือแก้ไขปัญหาระหว่างการทำงานคนเดียวกับทำงานเป็นทีม โดยทดลองการทำงานและการอยู่ร่วมกันของบุคคลกับทีม ในระยะเวลาสั้น ๆ ทีมมหาวิทยาลัยแวนเดอร์บิวท์ พบว่า การทำงานเป็นทีมจะทำให้การทำงานลุล่วงไปด้วยดีและน่าเชื่อถือ ซึ่งแตกต่างกับการทำงานคนเดียว ประโยชน์ที่ได้จากการทำงานเป็นทีมจะมีการวางแผน การแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาาร่วมกัน ส่งผลให้ทีมประสบความสำเร็จสูง ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ ความพยายามในการแก้ปัญหาโดยมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะแสดงออก การเปิดเผยความรู้สึกของตนเอง มีการสื่อสาร มีความร่วมมือกัน และการช่วยเหลือกัน

2. หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนการมีมนุษยสัมพันธ์สูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ในประเด็นต่อไปนี้

1) กิจกรรมรับรู้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ให้ความรู้ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พร้อมทั้งยกตัวอย่างสถานการณ์ก่อให้เกิดแรงจูงใจและกระตุ้นให้นักเรียนสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันหาแนวทางในการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์และความสำคัญของการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งพบว่า นักเรียนทราบถึงแนวทางที่สามารถสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พรพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2531) กล่าวว่า ความสำคัญของการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ มนุษยสัมพันธ์ เป็นศาสตร์และศิลป์ในการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่เมตตา และความร่วมมือกัน ซึ่งการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาศักยภาพของตน การเรียนรู้ ความรับผิดชอบ การติดต่อสื่อสาร การจูงใจ และการเห็นอกเห็นใจหรือเข้าใจความต้องการของผู้อื่น

2) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดบุคคลมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากกิจกรรม จะช่วยให้บุคคลรู้จักและสนใจในตัวเอง ตีงขึ้น สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สนุกสนานไม่เกิดความรู้สึกว่าถูกสอน สามารถเรียนรู้ได้ในระยะเวลาอันสั้น และเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคคล และการรู้จักแก้ปัญหา ทั้งส่วนตัวและส่วนรวมด้วย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กิจกรรมที่ให้คุณค่าในการสร้างเสริมคุณลักษณะของมนุษยสัมพันธ์ทั้ง 5 ด้าน และให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งประกอบไปด้วย

1) ด้านความใจกว้าง ได้แก่ กิจกรรมหอคอยกระดาษ รักยาวให้บันรูกสั้นให้ต่อ และเพราะเราคู่กัน 2) ด้านการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ กิจกรรมข้อความที่ฉันได้มา ต่อภาพเล่าเรื่อง และจินตนาการสุดล้ำ 3) ด้านความเห็นอกเห็นใจ ได้แก่ กิจกรรมเรื่องราวความรู้สึก และจิตรกรผู้สร้างสรรค์ 4) ด้านความรับผิดชอบ ได้แก่ กิจกรรมตกปลาเก็บแถม และโซคมากับแปรง 5) ด้านการควบคุมตนเอง ได้แก่ กิจกรรมสะท้อนตนเอง และสิ่งของที่เข้ากันได้ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ช่วยให้บุคคลได้มีการแสดงออก ฝึกการอยู่ร่วมกัน ช่วยให้มีทัศนคติที่ดีต่อกัน ลดความเห็นแก่ตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรพันธ์ ดุสิตกุล (2554) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้เกมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมก้าวร้าวในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลน้อยกว่าก่อนการทดลองและระยะติดตามผลน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) กิจกรรมประเมินตนเอง เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนระบายถึงสาเหตุที่ทำให้ นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์น้อย นักเรียนจะบันทึกพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์น้อยของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านความใจกว้าง ติดต่อสื่อสาร ความเห็นอกเห็นใจ ความรับผิดชอบ และด้านควบคุมตนเอง ลักษณะที่แสดงออกถึงการขาดมนุษยสัมพันธ์ ระยะเวลาที่แสดงออก วิธีการควบคุมตนเอง โดยให้นักเรียนประเมินตนเองสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง แล้วส่งคืนผู้วิจัย เพื่อให้ผู้วิจัยได้หาสาเหตุของปัญหาที่ทำให้มีมนุษยสัมพันธ์น้อย หลังจากนั้นผู้วิจัยได้หาแนวทางในการแก้ปัญหา และเสนอวิธีการจัดการกับพฤติกรรมดังกล่าวให้นักเรียนแต่ละคน จากการอ่านบันทึกของนักเรียนแต่ละคน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่ขาดมนุษยสัมพันธ์ด้านการติดต่อสื่อสารและความเห็นอกเห็นใจ โดยการพูดส่อเสียดเพื่อนที่ด้อยกว่า และพูดในสิ่งที่ทำให้เพื่อนรู้สึกไม่ดี จากการที่ให้นักเรียนประเมินตนเอง และให้นักเรียนสรุปว่าในหนึ่งสัปดาห์ นักเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ขาดมนุษยสัมพันธ์กี่ครั้ง และให้นักเรียนฝึกตนเองให้แสดงออกถึงพฤติกรรมที่ขาดมนุษยสัมพันธ์นั้นน้อยลงเรื่อย ๆ ซึ่งในสัปดาห์ต่อ ๆ มาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองส่วนใหญ่ มีการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Drabman, Spitalnik, and O'Leary (1973) ได้ใช้วิธีการสังเกตและประเมินตนเองปรับพฤติกรรมก่อนในชั้นเรียน ของเด็กชายอายุ 9-10 ปี จำนวน 7 คน ผลการทดลองนี้พบว่า พฤติกรรมก่อนในชั้นเรียนลดลงจาก .86

ครั้งต่อ 20 วินาที เป็น .28 ครั้งต่อ 20 วินาที และการบอกให้นักเรียนทราบถึงผลการตรวจสอบการประเมินตนเองของนักเรียนกับการประเมินของครู จะค่อย ๆ ลดลงจนเลิกไปในที่สุด

4) กิจกรรมให้คำปรึกษา และเสริมแรง จะดำเนินควบคู่กับกิจกรรมประเมินตนเอง เมื่อผู้วิจัยได้รู้การแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ขาดมนุษยสัมพันธ์ของตนเองจากกิจกรรมประเมินตนเองแล้ว ผู้วิจัยจะศึกษาและหาแนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนแต่ละคน และนำนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมที่ขาดมนุษยสัมพันธ์มาพูดคุยให้คำปรึกษา พร้อมทั้งให้เสริมแรงโดยการกำหนดว่าถ้านักเรียนคนใดมีมนุษยสัมพันธ์ในแต่ละสัปดาห์ได้มากที่สุด จะได้ ของรางวัลจากผู้วิจัย เป็นการเสริมแรงให้นักเรียน ทำให้นักเรียนกล้าที่จะมาพูดคุยกับผู้วิจัย และปรึกษาปัญหาต่าง ๆ และให้ความร่วมมือกับการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันดี จูเปี่ยม (2554) ได้ศึกษาผลของการใช้แรงเสริมทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกรที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3/5 พบว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/5 มีพฤติกรรมความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาวิทยาศาสตร์มากขึ้นหลังการใช้แรงเสริมทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกร และมีพฤติกรรมความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายสูงกว่าร้อยละ 70 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ที่ตั้งไว้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ
- กลุ่มจิตวิทยาเกสโตลท์. (2012). *จิตวิทยากลุ่มเกสโตลท์*. สืบค้นจาก <http://asmini1122.blogspot.com/2012/09/gestalt-psychology.html?view=timeslide>
- กรมสุขภาพจิต. (2553). *ผลสำรวจความเข้มแข็งเด็กไทย*. สืบค้นจาก <http://variety.thaiza.com/detail173103.html>
- จันทร์สม คังคา, พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์ และ รังสรรค์ โฉมยา. (2552). ผลของผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการตระหนักรู้ทางสังคมของนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่พักในหอพักมหาวิทยาลัย. *วารสารการบริหารและพัฒนา มหาวิทยาลัยสารคาม*, 1(3), 40-52.

- ฉัตรพันธ์ ดุสิตกุล. (2554). ผลของการจัดกิจกรรมพลศึกษาโดยใช้เกมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษา ที่ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ดลจรัส ทิพย์มโนสิงห์ และ รัตโนทัย พลับรู้อการ. (2555). การศึกษาปัญหาทางพฤติกรรมเด็กวัยเรียน อายุ 10-12 ปี โดยใช้แบบคัดกรองสอบถามพฤติกรรมจากตัวเด็ก ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตดินแดง. *กุมารเวชสาร*, 19(1), 13-22.
- ปณณพัฒน์ จันทร์สว่าง. (2553). ลูกไม่มีเพื่อน. สืบค้นจาก <http://taamkru.com/th/ลูกไม่มีเพื่อน/>
- พัชรวิวรรณ แสงเรือง และ รัตโนทัย พลับรู้อการ. (2555). การศึกษาระดับสติปัญญาของเด็กวัยเรียนอายุ 10-12 ปี ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. *กุมารเวชสาร*, 19(1), 31-39.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2531). *มนุษย์สัมพันธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- วันดี จูเปี่ยม. (2552). ผลของการใช้แรงเสริมทางบวกด้วยเบียร์รถที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายในรายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3/5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษา ที่ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพมหานคร.
- วิจิตร อวาทกุล. (2542). *เทคนิคมนุษยสัมพันธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์.
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2556). *พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น*. สืบค้นจาก www.nicfd.cf.mahidol.ac.th/th/images/documents/3.pdf
- อัมพร แต่เกษม. (2539). *การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะทางด้านมนุษยสัมพันธ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษา ที่ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพมหานคร.
- อำนวย แสงสว่าง. (2544). *จิตวิทยาอุตสาหกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์.

ภาษาอังกฤษ

Barron, B. J. (1992). *Collaborative problem solving: is team performance greater than what is expected from the most competent member* (Doctoral Dissertation, Vanderbilt University).

Bergin, C. C., & Bergin, D. A. (2012). *Child an adolescent development in your classroom*. New York: Wadsworth Cengage Learning.

Drabman, R. S., Spitalnik, R. & O’Leary, D. K. (1973). Teaching self-control to disruptive children. *Journal of Abnormal Psychology*, 82(1), 10 – 16.